

Landelijke Cliëntenraad, postbus 95966, 2509 CZ Den Haag

Aan de Vaste Tweede Kamer Commissie van
Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Bezoekadres
Landelijke Cliëntenraad
Bezuidenhoutseweg 60
2594 AW Den Haag

070 34 99 790
info@lcr-suwi.nl
www.landelijkecliëntenraad.nl

Den Haag, 21 september
Betreft: Algemeen Overleg Armoede en Schulden
Referentie: LCR/TK/15 – 0090 ER/GvdM

Geachte dames en heren,

Op donderdag 24 september heeft u een Algemeen Overleg over armoede en schulden.

Een vrijwilliger van de voedselbank vertelde me laatst dat er aanzienlijk minder mensen een beroep op de voedselbank zouden doen als de beslagvrije voet goed zou worden gehanteerd. Dat betekent dat de Belastingdienst stopt met dwangverrekening op huur- en zorgtoeslag en het kindgebondenbudget. Hierbij wordt pas achteraf rekening gehouden met de beslagvrije voet en bankbeslag. Inmiddels is er een beslagregister, maar helaas duurt het nog een hele tijd voordat de rijksoverheid hierbij is aangesloten.

Prinsjesdag is net achter de rug. We weten dat mensen met een minimum uitkering er niet of nauwelijks op vooruit gaan. Zij komen niet uit de armoede. Het argument dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor hun werkloosheid gaat met ruim 600.000 werklozen niet op. Het appèl op de eigen verantwoordelijkheid van de burger is voor deze kwetsbare mensen te ver doorgeschoten.

Mensen met een beperking die zorg nodig hebben zijn de afgelopen jaren financieel erg hard getroffen. Afhankelijk van de gemeente waar mensen hun begeleiding en ondersteuning aanvragen, kan het koopkrachtverschil met mensen zonder beperking oplopen tot 15%. Een voorbeeld: voor een werkende met een beperking net boven het minimum is het koopkrachtverlies 11,1%; de werkende zonder beperking gaat er 3,8% op vooruit. Dit koopkrachteffect komt voor mensen met een beperking bovenop de 2400 euro die zij ieder jaar door hun ziekte of handicap al extra kwijt zijn aan eigen bijdragen, eigen risico en andere specifieke zorgkosten.

De LCR wil u aandacht vragen voor de volgende onderwerpen:

- 1 Kostendelersnorm
- 2 Bijzondere incassobevoegdheid van het rijk
- 3 Beleid betalingachterstanden zorgverzekering
- 4 Incassokosten
- 5 Relatie fraudewet en schuldhulpverlening
- 6 Toename en kwaliteit van bewindvoering
- 7 CJIB

Ad 1 Kostendelersnorm

De kostendelersnorm zorgt ervoor dat veel meer mensen onder de armoedegrens komen. We zien diverse schrijnende effecten van de kostendelersnorm.

- Zwerfjongeren die niet terug naar huis kunnen, omdat hun ouders dan te maken krijgen met de kostendelersnorm. De bezuiniging op de uitkering wordt hier dan teniet gedaan door de kosten voor de opvang van deze jongeren.
- Dak- en thuislozen die niet meer bij vrienden of familie terecht kunnen voor (tijdelijk) onderdak uit vrees voor de kostendelersnorm. In Den Haag is vier dagen al niet meer tijdelijk.
- Een werkende die iemand opvangt, wordt geconfronteerd met korting op huurtoeslag en alleenstaande ouderkorting. Degene die wordt opgevangen, kan geen uitkering aanvragen.

In de vier grote steden is het aantal aanvragen voor postadressen bij hulpverlenende instanties (explosief) gegroeid. Dit heeft alles te maken met de kostendelersnorm en leidt ertoe dat mensen echt gaan zwerven en eigenlijk spookburgers gaan worden. Bij jongeren is dit een trend die al langer wordt geconstateerd. Het grote probleem is dat zonder postadres een uitkering aanvragen niet mogelijk is, een bankrekening niet te openen is, een ziektekostenverzekering niet af te sluiten is, het verlengen van een identiteitsbewijs niet mogelijk is.

Voor de AOW is de kostendelersnorm uitgesteld maar dat geldt niet voor ouderen met een AIO-uitkering; zij worden wel degelijk getroffen door een 'mantelzorgboete'. Mensen worden vaak dubbel gekort. Mensen die een woning delen kunnen al te maken krijgen met korting op hun uitkering vanwege lagere woonlasten en daar komt de kostendelersnorm vervolgens nog eens overeen.

Op 21 september wordt in Amsterdam een zwartboek over de gevolgen van de kostendelersnorm aan wethouder Vliegenthart uitgereikt. We vragen nadrukkelijk uw aandacht voor dit zwartboek (zie bijlage).

De kostendelersnorm is een typisch voorbeeld van 'penny-wise pound-foolish'. Een beperkte besparing op uitkeringen en een grote groei van de kosten voor zorg, opvang en schuldhulpverlening.

De LCR pleit dan ook voor afschaffen van de kostendelersnorm.

Ad 2 Bijzondere incassobevoegdheid van het rijk

Dwangverrekeningen belastingdienst

De sociale raadslieden hebben hun handen vol aan het rechtzetten van de dwangverrekeningen door de Belastingdienst. Dit zijn dan nog de mensen die hiervoor een beroep doen op de sociale raadslieden, omdat de voedselbank of schuldhulpverlening hen hierop wijst. Velen weten niet dat Belastingdienst de beslagvrije voet letterlijk met voeten treedt. Zij hebben daardoor een inkomen ver onder de beslagvrije voet en komen nog dieper in de financiële problemen.

De overheidsvordering

Verrekenen van heffingskortingen en toeslagen is een ingrijpend middel. Maar het kan nog erger. Sinds 2009 hanteert de overheid een nieuw instrument: '**de overheidsvordering**'. Bedragen worden rechtstreeks van iemands bankrekening afgeschreven. Twee keer per maand, maximaal 500 euro per keer, gedurende drie maanden (dus in totaal zes keer). Zo wordt geprobeerd om de aanslag of toeslagschuld te innen, zonder rekening te houden met enig inkomen of beslagvrije voet.

Dit heeft grote gevolgen, vooral voor mensen die in de schulden zitten. De overige schulden lopen op door deze agressieve methode van innen. Het leidt tot het niet toelaten tot schuldregelingen. Dat zit zo: gemeenten hanteren vaak als toelatingseis dat mensen drie maanden hun vaste lasten moeten hebben betaald. Int de Belastingdienst zodra er geld op de rekening staat direct 500 euro dan blijft er onvoldoende geld over voor het betalen van de vaste lasten. Ongewild en zonder dat betrokkene er zelf iets aan kan veranderen, is deze niet in staat de vaste lasten te betalen waardoor de toegang tot de schuldhulpverlening wordt afgesneden.

De Tweede Kamer heeft in december 2013 een motie (kamerstuk 24515 nr 275) aangehouden waarin u verzocht de regels zo aan te passen dat de Belastingdienst een toeslagenschuld niet meer kan verrekenen met de lopende toeslagen. De motie is aangehouden in afwachting van de rijksincassovisie. Deze laat nog altijd op zich wachten. Gelet op de discussie over de nieuwe rijksincassovisie brengt deze geen oplossing voor de geschetste problemen. In de 'nieuwe' rijksincassovisie behoudt de overheid zijn bijzondere incassobevoegdheid.

De LCR verzoekt u dan ook de aangehouden motie in stemming te brengen en zorg te dragen dat de Belastingdienst een toeslagenschuld niet meer kan verrekenen met lopend toeslagen. Verder verzoeken wij u ervoor zorg te dragen dat de overheidsvordering rekening moet houden met de beslagvrije voet of – nog beter – wordt afgeschaft.

Ad 3 Beleid betalingsachterstanden zorgverzekering

Momenteel zitten circa 330.000 mensen in het regime van bestuursrechtelijke premieheffing. Zij betalen als 'straf' € 152,50 (50% meer dan normaal!) voor hun basisverzekering en hebben geen aanvullende verzekering. Voor velen van hen is de aanvullende verzekering een belangrijke bescherming tegen onvoorziene kosten zoals de tandarts of fysiotherapie. De huidige strafregeling heeft voor mensen met een te laag inkomen geen zin en dient geen enkel doel. Integendeel, de problemen worden er alleen groter door.

Er moeten eenduidige en eerlijke criteria komen, waaronder de meest kwetsbare groepen zoals bijstandsgerechtigden (ruim 70.000 mensen) en Wajongers kunnen uitstromen uit het regime van bestuursrechtelijke premieheffing en kunnen deelnemen aan een zorgverzekering. Wij pleiten voor een regeling waar verzekeraars genoeg nemen met een aflossing van maximaal drie jaar naar draagkracht. Na deze periode is sprake van finale kwijting en zijn mensen vrij van schuld.

Daarnaast bepleiten wij een herstel van de aanvullende verzekering bij aanvang van een minnelijke regeling en niet, zoals nu, pas na afloop van die regeling. Dit betekent dat mensen tijdens het minnelijke traject wel een aanvullende verzekering voor ziektekosten, zoals de tandartsverzekering hebben. Dit is drie jaar eerder dan nu het geval is. Een aanvullende verzekering is een belangrijke bescherming tegen onvoorziene kosten zoals de kosten voor de tandarts of fysiotherapeut. Voor veel mensen die aan een schuldregeling beginnen, geldt dat de aanvullende verzekering is stopgezet vanwege premieachterstanden.

In het kort vraagt de LCR u om eenduidige criteria op te stellen met een maximale aflossing van drie jaar en een finale kwijting van schulden aan een zorgverzekeraar. Daarnaast vragen wij u de aanvullende verzekering te herstellen aan het begin van het minnelijke traject.

Ad 4 Incassokosten

Een ander bekend probleem is het hoog oplopen van incassokosten. Het komt regelmatig voor dat een rekening van enkele tientjes is opgelopen tot enkele honderden euro's als gevolg van de incassokosten. Dit zou volgens de wet incassokosten officieel niet mogelijk moeten zijn, maar het ontbreekt aan toezicht. Het is opnieuw de getroffen burger die hier zelf aan de bel moet trekken. En ook hier is bij velen sprake van onwetendheid. Het is schrijnend dat uitkeringsgerechtigden fel op de huid worden gezeten als het gaat om het nakomen van hun plichten, maar dat het toezicht schromelijk faalt bij het controleren van incassobureaus bij het vragen van te hoge incassokosten.

De LCR vraagt u om het toezicht op incassobureaus goed te regelen.

Ad 5 Relatie fraudewet en schuldhulpverlening

Mensen die een boete hebben gekregen, omdat zij niet voldoen aan de inlichtingenplicht krijgen geen toegang tot schuldhulpverlening en schuldsanering. De LCR is verheugd dat naar aanleiding van een gerechtelijke uitspraak de fraudewet wordt aangepast.

Het probleem dat mensen die op grond van een vergissing een sanctie krijgen in het kader van de fraudewet geen toegang krijgen tot schuldhulpverlening of schuldsanering, wordt echter niet opgelost. Gemeenten kunnen in het kader van de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening mensen wel toelaten tot een schuldregeling. Echter, als schuldeisers niet willen meewerken aan het minnelijk traject, dan wordt betrokkene doorverwezen naar de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP). Daar is het einde oefening want in de WSNP geldt een boete in het kader van de fraudewet als een afwijzingsgrond.

Verder mogen de gemeente, UWV en SVB een schuld die is ontstaan door een opgelegde boete omdat de inlichtingenverplichting niet behoorlijk is nagekomen, **niet** geheel of gedeeltelijk kwijt te schelden.

Het is winst dat het mogelijk is de vordering op te schorten of mee te laten lopen door gedeeltelijke afbetaling. Waarna, als de schuldregeling is afgerond, het restant van de vordering voor het niet nakomen van de inlichtingenplicht verder moet worden afbetaald. De LCR betreurt dat (gedeeltelijke) kwijtschelding niet mogelijk is. Zo blijven mensen te lang financieel op het bestaansminimum zitten. Waardoor opnieuw schulden dreigen. Laat duidelijk zijn dat de LCR vindt dat echte fraude moet worden bestreden en bestraft. Echter, als overtreding van de inlichtingenplicht geen bewuste fraude is maar het gevolg van onhandig handelen, onwetendheid of bijvoorbeeld handelingsonbekwaamheid dan zou een vordering in het kader het niet behoorlijk nakomen van de inlichtingenverplichting (gedeeltelijk) moeten kunnen worden kwijtgescholden.

Ad 6 Toename en kwaliteit van bewindvoering

De LCR maakt zich ernstig zorgen over de toename van het aantal bewindvoeringen. De toename heeft deels te maken doordat mensen bij de gemeente bot hebben gevangen bij hun hulpvraag vanwege financiële problemen of schulden of te lang moeten wachten op hulp.

Ook de kwaliteit van een deel van de bewindvoerders is een grote zorg. Commerciële bureaus voor bewindvoering schieten als paddenstoelen uit de grond. De LCR vindt het getuigen van gebrek aan overheidsverantwoordelijkheid dat er slechts zeer beperkte wettelijke kwaliteitseisen aan bewindvoerders worden gesteld. De LCR wordt menig keer geconfronteerd met mensen die nog verder in de financiële problemen zijn geraakt als gevolg van een ondeskundige bewindvoerder. De LCR pleit ervoor dat de kwaliteitseisen voor bewindvoerders worden aangescherpt.

Ad 7 CJIB

Gijzeling

Het is de LCR een doorn in het oog dat mensen die in de schulden zitten, kunnen worden gegijzeld als zij hun boetes niet op tijd betalen. Ook hier is de onwetendheid van mensen groot. Vaak wordt gedacht dat door de gijzeling de schuld ook verdwijnt, maar dat is niet zo. Als mensen een baan hebben, kan de gijzeling leiden tot het verlies van de baan. Hetgeen een averechtse werking heeft op het kunnen betalen van de boete.

Betaling in termijnen

Een van de maatregelen om schulden te voorkomen, is dat boetes boven de 225 euro van CJIB in termijnen kunnen worden betaald. Al eerder heeft de LCR erop gewezen dat het bedrag van 225 euro als grens te hoog is. Voor mensen met een laag inkomen is een boete van 50 euro al een probleem. Verder is het niet mogelijk als er meerdere boetes onder de 225 euro zijn deze te stapelen en zo een betalingsregeling te treffen. De LCR pleit ervoor de grens voor een betalingsregeling bij CJIB drastisch te verlagen naar 50 euro.

De LCR verzoekt u deze punten te betrekken bij het Algemeen Overleg op 24 september.

Met vriendelijke groet,

Gerrit van der Meer
Voorzitter

Samenstelling Landelijke Cliëntenraad

• **Landelijke cliëntenorganisaties:**

Vakcentrale voor Professionals / Christelijk Nationaal Vakverbond (VCP/CNV), Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met lichamelijke beperkingen), Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met verstandelijke beperkingen), Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, publieke sector), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, private sector), Vertegenwoordiger organisaties van Minderheden (SMN, IOT), Landelijk Platform GGz/LOC,

• **Vertegenwoordigers van cliëntenraden:**

cliëntenraden SVB en UWV.

• **Vertegenwoordigers van de gemeentelijke cliëntenparticipatie:**

Mobility, cliëntenraden G4, vertegenwoordiger Dak- en thuislozen.